

Sicole :

Li cawete -axhe

Li cawete -axhe, c' est ene råde cawete do walon. Ele sieve djourmây po des mots avou laid contnou.

On l' trove dins des addjectifs :

waeraxhe, randaxhe (ki polèt divni des nos).

Oubén divins des nos :

findaxhe, Tieraxhe, kernaxhe, skernaxhe

Etimolodjeye

Rishonne al cawete francesse -aske (bourraske). Fåreut vey si c' est l' minme sourdant latén.

findaxhe f. laide finte. *Ene findaxhe, c' est come si vos dirîz ene craeye* (F. Loriaux). (Tchanson des verités). Sinonimeye : finte, findeure, craeye, crevåde, crevâdaedje, creveure, bîleure

randaxhe o. **1.** onk ki toûne pattavâ, tot estant a damaedje. *Li Duk do Braibant ravadjive li Hesbaye et s' a-t i vnou fé l' randaxhe a Lidje, tins k' el prince esteut evoye* (J. Brumioul). *Ti n' vénrè nén fé do randaxhe e nosse mâjhon.* **2.** foirt ome. *Si ptit vantrin d' grijhe toele et si ptit court sârot Lyi dnént l' air d' on randaxhe k' âreut mwaistri les flots* (J. Vrindts).

Eciclopedeye

Li tchårnale

Li **tchårnale** ou **tchårnea**, c' est èn åbe ki rshonne å faw (hesse). Mins ki crexhe moens hôt.

Les foyes sont dintêyes sol boird.

Les fruts ni sont nén come les fayenes, mins come les cis do bwès d' poye (ayåve).

On bwès d' tchârnales si lome on **tchârnoe** (tchârneû, tchaurnè) des côps, **tchârnoejhe**.

On Sånî a pårt

On Sånî a pårt (On Sauni à paurt), c' est on roman e walon da Djåke Desmet, eplaidî avou l' accint d' Mélin e 2011. Rashiou e rfondou Pablo Sarachaga, Jean Cayron et Lucyin Mahin.

I raconte li vicåreye d' onk di Sårt-Mélin, on Sånî, dabôrd.

Li modêye e rfondou est eplaidéye avou o ratournaedje e francès vizon vizu fwait pa José Schoovaerts, ey enimådjeye pa ene veulire fwaite pa Fabienne Desmet.

Boket do live

Li ptit Jilbert riçût si mononke docteur, ki lyi esplike k' il aveut yeu li bleuwe maladeye e skepîant. Et k' les medcêns avént dit a s' mame k' i n' vicreut nén vî. Mins on l' aveut catchî å gamén. Li mononke lyi fwait promete di n' rén dire a ses parints. Mins lu, k' a toumé roed bleu sot d' ene pitite Flamindje, lyi dmande on siervice e discandje.

« Nosse mwaisse nos aveut mostré on bea boket e walon. Dji m' a dit e mi-minme ki dj' el rimetreu bén e flamind po k' ele li dene a s' mame. Mi ptite comere sereut binåjhe, si man eto, dji montreu d' on schalon. I vénrênt ås noveles, on cåzreut del sicole... et des petråles. Vola ene samwinne ki dj' boute a ça. Vos m' dinrîz bén on côp d' mwin, don, vos k' a fwait des grandès scoles ?

— Sacré arsouye ! Nén dtrop vayant po t' fé hossî [travailler], mins malén come on séndje, hin ! Dinez m' vosse boket, nos l' achevrans eshonne.

Tchanson

Dins les ouys di m' mame

Dins les ouys di m' mame", c' est ene tchanson e walon, ratournêye pa Françwès Nyns (so ene idêye da Didier Nyns) d' ene tchanson da Arno, "Dans les yeux de ma mère".

Elle est tchantêye pa Anthony Fanard, k' a ene siketêye vwès ki n' rissaetche nén må del cene da Arno.

Li tchanson a stî spårdowe sol Daegntoele a môde d' abetchtaedje (zûne-mârcutigne) divant l' metaedje dins lès botikes.

les ouys di m' mame

Mi mame, elle a-st ene sacwè, / Ene sacwè d' ene moudreuse, / Ene sacwè d' ene andouleuse, / Ene sacwè d' ene toursiveuse.

Et des ouys ki vs trawèt. / Mi, dj' inme ses mwins so tot m' coir, / Dj' inme l' odeur d' åd dizo di ses bresse. / Mi, dji so come ça !

Divins les ouys di m' mame, / I n a djourmåy ene sacwè ki blame. / Divins les ouys di m' mame, / I n a sins rla, ene sacwè ki blame. / Vey voltî, ça s' voetodi, / Divins les ouys di m' mame, / Divins les ouys di m' mame, / I n a djourmåy ene sacwè ki blame.

Ca m' mame, leye, est todidi la. / Et pâr cwand dj' a l' pogn djus. / Cwand dj' a fwait l' biesse, cwand dj' so-st ebeu / Et qwand dji flaire come on vexhåd / Et k' mes deus pîs lodèt måva. / Dji dmâne todidi si ptit boket. / Si dj' so rimpli d' peket, / Abeye les rmédes da Catrene Serè.

Divins les ouys di m' mame, / I n a djourmåy ene sacwè ki blame. / Divins les ouys di m' mame, / I n a sins rla, ene sacwè ki blame. / Vey voltî, ça s' voetodi; / Divins les ouys di m' mame, / Divins les ouys di m' mame, / I n a djoûrmåy ene sacwè ki blame.

Mi mame, elle a-st ene sacwè, / Ene sacwè d' ene moudreuse, / Ene sacwè d' ene andouleuse, / Ene sacwè d' ene toursiveuse.

Divins les ouys di m' mame, / I n a djourmåy ene sacwè ki blame. / Divins les ouys di m' mame, / I n a sins rla, ene sacwè ki blame. / Divins les ouys di m' mame...

Arno, ratourné e walon pa François Nyns